

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Tietokantasuunnittelun pääperiaatteena on **tiedon toiston välttäminen**.
- Tiedon toistumiseen liittyy monenlaisia ongelmia
 - toistuva tieto vie 'turhaa' tilaa
 - ylläpito muodostuu hankalaksi
kaikki 'kopiot' päivitettävä
 - ylläpito-operaatioilla voi olla odottamattomia sivuvaikutuksia.
- Toisaalta toistosta on etuakin – tiedon haku saattaa nopeutua

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Esimerkki taulusta, joka ei käyttyä hyvin:
EMP_DEPT:

E_no	E_name	E_bdate	D_no	D_name	D_location
1	M.Seppä	1.3.59	3	Myynti	Helsinki
2	D.Leivo	4.10.40	3	Myynti	Helsinki
3	K.Koivu	30.1.66	4	Hallinto	Lahti
4	B.Oja	2.5.65	4	Hallinto	Lahti
5	O.Itä	10.2.55	6	Tuotanto	Helsinki

Avain: E_no
Jos O.Itä poistetaan, häviää tieto tuotanto-osastosta

Toistettava jokaisen osaston t:n kohdalla

Jos Hallinto muuttaa Espooseen om muutettava useita rivejä

Tietokantojen perusteet, K 2004

Ei tarpeetonta toistoa

E_no	E_name	E_bdate	D_no
1	M.Seppä	1.3.59	3
2	D.Leivo	4.10.40	3
3	K.Koivu	30.1.66	4
4	B.Oja	2.5.65	4
5	O.Itä	10.2.55	6

D_no	D_name	D_location
3	Myynti	Helsinki
4	Hallinto	Lahti
6	Tuotanto	Helsinki

Parempi ratkaisu

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Tietokannan suunnittelun vaiheita ovat
 - tietosisällön kartoitus
 - luokkakaaviona (Johdatus sovellussuunnitteluun)
 - kartoittamalla attribootit ja niiden väliset riippuvuudet
 - loogisten rakenteiden suunnittelu ja
 - teknisten rakenteiden suunnittelu.
- Loogisen rakenteen suunnittelun tavoite on sijoittaa yhteenkuuluvat tiedot samaan taulu

Tietokantojen perusteet, K 2004

Muunnos luokkakaaviosta relaatiokaavioon

- Järjestelmän määrittelyn yhteydessä järjestelmän tietosisältö voidaan määrittellä **luokkakaavion** avulla
- Luokkakaavio kuvaa tällöin kuvaa järjestelmän **pysyväisluonteisia** (persistent) tietoja - tietojen on säilyttävä ohjelman suorituskertojen välillä
- Luonteva paikka säilyttää olioiden tila on tietokanta:
 - oliorakenteinen tietokanta (oliotietokanta)
 - relaatiotietokanta

Tietokantojen perusteet, K 2004

Muunnos luokkakaaviosta relaatiokaavioon

- relaatiotietokanta
 - standardoitu SQL ja liittymät perinteisiin ohjelmointikieliin
 - ei suoraa tukea olioiden välisille yhteyksille
 - ei luokkahierarkiaa eikä periytymistä
 - vain data ei toimintoja
 - uusimmissa tkhj:ssä mukana oliopiirteitä
 - edellyttää muunnosta oliorakenteista relaatiarakenteiksi**

Tietokantojen perusteet, K 2004

Muunnos luokkakaaviosta relaatiokaavioon

- Lähtökohtana **normalisoitu** luokkakaavio = **tiettyjä sääntöjä noudattava kaavio**
 - Yhteydet näkyviä, ei attribuuteiksi piilotettuja
 - Kukaan asia esitetään vain kertaalleen
 - Ei johdettavissa / pääteltävissä olevaa tietoja
 - Yhteydet määritelty oikeiden osapuolten välillä

Tietokantojen perusteet, K 2004

Yhteydet piilotettu

- Olioiden välinen kytkentä esitetään aina yhteytenä, sitä ei piiloteta ominaisuudeksi (attribuutiksi)

Kurssi
Opettajan_nimi

Opettaja
Nimi

Kytkeä on piilotettuna kurssin attribuuttiin opettajan_nimi

Tietokantojen perusteet, K 2004

Yhteyden piilotus

- Olioiden välinen kytkentä esitetään aina yhteytenä, sitä ei piiloteta ominaisuudeksi (attribuutiksi)

Tietokantojen perusteet, K 2004

Asiat esitetään vain kertaalleen

- Samaa asiaa ei pidä esittää sekä yhteytenä että ominaisuutena

Tietokantojen perusteet, K 2004

Ei esitetä johdettavissa olevaa tietoa

- tulisi selvittää mitkä tiedot ovat perustietoja ja mitkä voidaan päätellä (laskea) muiden tietojen perusteella
- attribuutin arvo tai yhteyden olemassaolo voi olla pääteltävissä

Tietokantojen perusteet, K 2004

Ei esitetä johdettavissa olevaa tietoa

Kurssilla-yhteys on pääteltävissä, jos jokaisen kurssillaolijan on oltava jossain ryhmässä

Tietokantojen perusteet, K 2004

Muunnoksen perussäännöt:

- Kutakin olioluokkaa vastaa samanniminen taulu
- Kullakin luokan yksiarvoisella attribuutilla on samanniminen vastinsarake luokkaa vastaavassa taulussa
 - Luokan tunnistavia attributteja vastaavat sarakkeet kuuluvat luokkaa vastaavan taulun avaimiin

Tietokantojen perusteet, K 2004

Luokkakaavio: Vippi oy

Tietokantojen perusteet, K 2004

Relaattorakenteen ydin - jokaista luokkaa vastaa taulu

Tietokantojen perusteet, K 2004

Kokoelma-attribuutit

- Kutakin kokoelma-attribuuttia (moniarvoista) vastaa taulu, jonka sarakkeina ovat
 - viiteavain kokoelmatyyppisen attribuutin sisältävää luokkaa vastaavaan tauluun,
 - sarake attribuutin arvoa varten.
- Taulun kaikki sarakkeet kuuluvat avaimiin

Tietokantojen perusteet, K 2004

Kokoelma-attribuutit

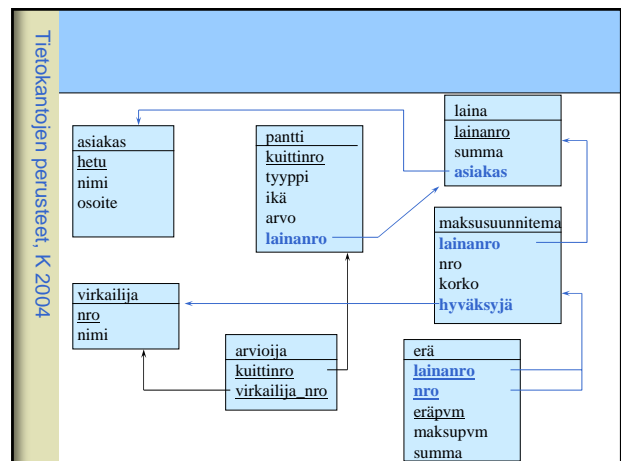
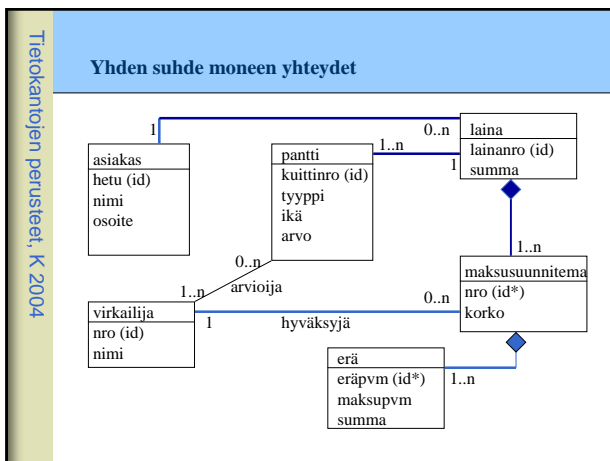
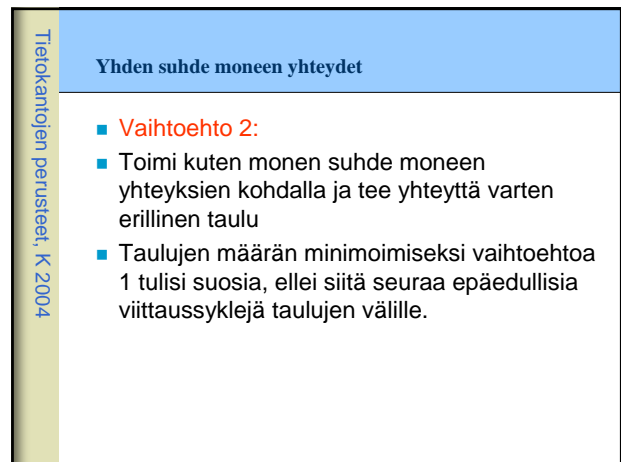
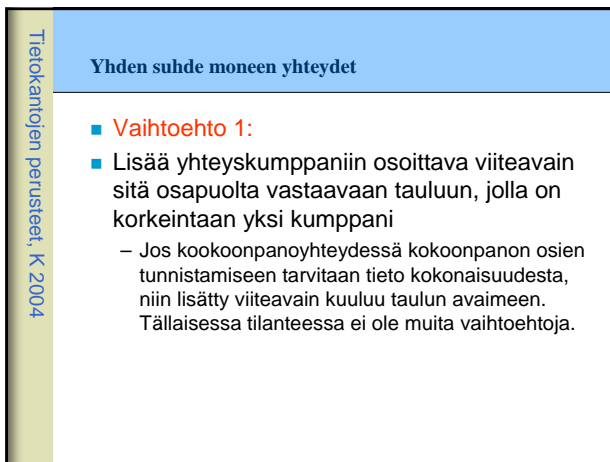
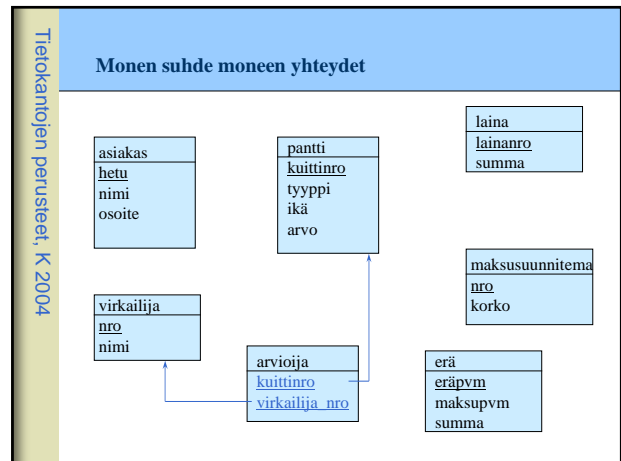
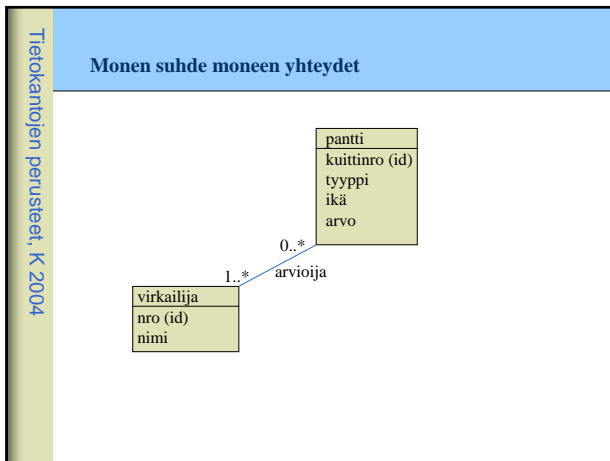
- Vippi oy:n esimerkissä ei ole kokoelma-attribuutteja

esim:

Tietokantojen perusteet, K 2004

Monen suhde moneen yhteydet

- Kutakin monen suhde moneen yhteyttä vastaa taulu
 - Taulun nimi = yhteyden nimi
 - Taulun sarakkeina ovat yhteyden osapuoliin osoittavat viiteavaimet.
 - Taulun kaikki sarakkeet kuuluvat taulun pääavaimiin
 - monen suhde moneen yhteys on yhteys, jossa kummankin osapuolen maksimiosallistumisrajoite on suurempi kuin 1.

Tietokantojen perusteet, K 2004

Yhden suhde yhteen yhteydet

- **Vaihtoehtoja:**
- Lisää yhteyskumppaniin osoittava viiteavain yhteyden **toista** osapuolta vastaavaan tauluun
 - ensisijaisesti sille, jolle yhteys on **pakollinen**
 - jos yhteys on pakollinen molemmille, valitse kumpi tahansa
- Tee erillinen taulu, kuten monen suhde moneen tapauksessa.
 - jos yhteys on molemmille osapuolille valinnainen

Tietokantojen perusteet, K 2004

Yhden suhde yhteen yhteydet

Tietokantojen perusteet, K 2004

Yleistyshierarkia

- **Vaihtoehto 1:**
- Taulu sekä ala- että yläluokalle. Alaluokan tauluun sijoitetaan yläluokan tauluun osoittava viiteavain.
 - Jos yläluokalla on käyttäjän määrittelemiä tunnistavia attribuutteja otetaan viiteavain alaluokan taulun avaimeksi.
 - Jos yläluokan taululla ei ole käyttäjän määrittämää tunnistavaa attribuuttia, joudutaan sille luomaan keinotekoinen avain. Tätä ei oteta alaluokan taulun avaimeksi, jos alaluokalle on määritelty tunnistavia attribuutteja.

Tietokantojen perusteet, K 2004

Yleistyshierarkia

Tietokantojen perusteet, K 2004

Yleistyshierarkia

käytetty keinotekoisista avainta

upotettu yläluokan avain

Tietokantojen perusteet, K 2004

Yleistyshierarkia

- **Vaihtoehto 2:** Alaluokalle ei tehdä omaa taulua, vaan alaluokan tauluun loogisti kuuluvat sarakkeet upotetaan yläluokan tauluun.

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Loogisen rakenteen suunnittelun tavoite on sijoittaa yhteenkuuluvat tiedot samaan tauluun
- Relaatiomalliin liittyvässä suunnitteluteoriassa yhteenkuuluvuus määritellään riippuvuuksien avulla
- Keskeinen riippuvuus: **funktionaalinen riippuvuus**
- Attribuutti B on funktionaalisesti riippuva attribuutista A (A määrää funktionaalisesti B:n), jos ja vain jos kaikissa relaatiokaavion R ilmentymissä kuvaus A:n arvojoukolta B:n arvojoukolle on funktionaalinen.

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Kuvaus $f: v(A) \rightarrow v(B)$ on funktionaalinen, jos kaikissa relaatiokaavion R ilmentymissä jokainen A:n arvo kuvautuu yhdelle B:n arvolle eli,
 - jos riveillä r ja s attribuutilla A on sama arvo ($r.A=s.A$), niin näillä riveillä täytyy myös B-attribuuteilla olla keskenään sama arvo ($r.B=s.B$).
 - Funktionaalinen riippuvuus tarkoittaa sitä, että attribuutin B arvo on **yksikäsitteisesti selvitetävissä** kun tiedetään attribuutin A arvo. Selvittäminen voisi tapahtua kyselyllä
 - `select distinct B from R where A=a;` (tuloksena olisi enintään yksi rivi)

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Funktionaalista riippuvuutta, jossa A määrää B:n merkitään $A \rightarrow B$. Attribuuttia A kutsutaan **määrääjäksi**.
- Yksittäisen attribuutin A tilalla voi olla myös attribuuttiyhdistelmä. Tavoitteena on kuitenkin löytää yhdistelmät, joissa on minimaalinen määrä attribuutteja,
- Jos $A \rightarrow B$, voidaan määrääjään lisätä mikä tahansa attribuutti x ja pätee $Ax \rightarrow B$.
- Avain määrää funktionaalisesti kaikki relaatiokaavan attribuutit
- Riippuvuudet ilmaisevat jonkin kuvattavaan todellisuuteen liittyvän säännön

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Tarkastellaan relaatiokaaviota
- Kurssilainen(
 - Kurssikoodi,
 - Hetu,
 - OpiskelijaNimi,
 - KurssiNimi,
 - TehtavaLkm).
- Oletetaan että relaatio sisältää tietoja useista opiskelijoista ja useista kursseista ja kuvaa opiskelijoiden osallistumista kursseille.

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Hetu-->OpiskelijaNimi**
Yhtä henkilötunnusta kohden on vain yksi Opiskelijanimi
Henkilötunnuksen perusteella on selvitetävissä opiskelijan nimi
- Kurssikoodi->KurssiNimi**
Yhtä kurssikoodia kohti on vain yksi kurssinimi
- Hetu, Kurssikoodi --> TehtäväLkm**
 - Yhtä henkilötunnus – kurssikoodi yhdistelmää kohti on vain yksi tehtävälukumäärä = Henkilön tekemien tehtävien lukumäärä – tehtävämäärä – on kurssikohtainen

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Mitkä sarakkeet samaan relaatiokaavioon?**
- Erilaisia kriteerejä**
- Yhteenkuuluvuussääntönä, ns. Boyce-Codd normaalimuodon sääntö:
 - relaatiokaavion R attribuutit kuuluvat yhteen, jos ja vain jos relaatiokaavioon R ei liity yhtään sellaista funktionaalista riippuvuutta, jossa määrääjä ei sisältäisi relaation avainta.
- Kurssilainen relaation avain on pari **Kurssikoodi, Hetu**
- => Kaikki attribuutit eivät BC-säännön mukaan kuulu yhteen koska
 - Hetu-->OpiskelijaNimi ja
 - Kurssikoodi->KurssiNimi rikkovat BC-sääntöä

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Attribuutit on uudelleenjärjesteltävä relaatiokaavioiksi, joissa yhteenkuuluvuussäännöt ovat voimassa.
- päädytään relaatiokaavioihin
 - Opiskelija(Hetu, OpiskelijaNimi)
 - Kurssi(Kurssikoodi, KurssiNimi)
 - Osallistuminen(Hetu, Kurssikoodi, TehtäväLkm).

Tietokantojen perusteet, K 2004

Jako Boyce-Codd normaalimuotoon

- Miten järjestellään:
 - Karsi riippuvuusjoukko minimaaliseksi – poista johdettavissa olevat riippuvuudet (materiaalissa sääntöjä)
 - Ryhmitä riippuvuudet yhteisen määrääjän (vasen puoli) perusteella.
 - Muodosta jokaista ryhmää kohti oma relaatio
 - Jos alkuperäisen kaavion yksikään avain ei sisälly muodostuneisiin relaatiokaavioihin tee sille oma kaavio
 - Anna relaatiokaavioille nimet

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- **Tilauslomaketta** analysoidessa löydettiin seuraavat attribuutit:
 - lomakenumero,
 - tilaajan tunnus,
 - tilaajan nimi,
 - tilaajan osoite,
 - tilaajan puhelinnumero,
 - toimitusosoite,
 - rivinumero,
 - tavarankoodi,
 - tavaranimi,
 - tilattu määrä, ja
 - tilauspäivä.

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- lomakenumero → tilaajan tunnus (lomakkeella voidaan ilmoittaa vain yksi tilaaja)
- tilaajan tunnus → tilaajan nimi (tunnus identifioi tilaajan, joten sen perusteella saamme selville kaikki tilaajaan liittyvät tiedot)
- tilaajan tunnus → tilaajan osoite,
- tilaajan tunnus → tilaajan puhelinnumero,
- lomakenumero → toimitusosoite (lomakkeella voidaan tilata tavaroita vain yhteen paikkaan)

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- tavarankoodi → tavaranimi (tavarankoodi on tavarantunniste, jonka kautta päästään kaikkiin tavarantietoihin)
- lomakenumero, rivinumero → tavarankoodi (lomakkeen rivillä voi ilmoittaa yhden tilattavan tavarankoodin)
- lomakenumero, rivinumero → tilattu määrä (lomakkeen rivillä voi ilmoittaa yhden tilattavan tavarankoodin määrän)
- lomakenumero → tilauspäivä (lomakkeeseen liittyy yksikäsitteinen tilauspäivä)

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Jako relaatioihin yhteisen määrääjän perusteella:
 - X(tilaajan tunnus, tilaajan nimi, tilaajan osoite, tilaajan puhelinnumero)
 - Y(tavarankoodi, tavaranimi)
 - Z(lomakenumero, tilauspäivä, tilaajan tunnus, toimitusosoite)
 - T(lomakenumero, rivinumero, tavarankoodi, tilattu määrä)

Tietokantojen perusteet, K 2004

Tietokantasuunnittelusta

- Jos kaavioille löytyy kuvaava nimi jako on onnistunut:
- tilaaja(tilaajan tunnus, tilaajan nimi, tilaajan osoite, tilaajan puhelinnumero)
- tavara(tavaran koodi, tavaran nimi)
- tilaus(lomakenumero, tilauspäivä, tilaajan_tunnus, toimitusosoite)
- tilausrivi(lomakenumero, rivinumero, tavaran koodi, tilattu määrä)

